

1.

Derivació

Els afixos

Què és la derivació?

DIEC: Formació de mots nous a partir d'un radical o d'un mot, generalment acompanyat d'**afixos**.

Junt amb la **composició**, és una de les maneres que tenim de formar nous mots en català.

Canviar un mot de categoria

- De vegades canviar un mot de categoria gramatical és molt fàcil:
 - Saber (v) *Ho va saber massa tard* cf. saber (subs) *El treball és una mostra de tot **el** teu saber.*
- Això de vegades no és tant senzill, i necessitem emprar la derivació:
 - De l'adjectiu *clar* podem obtenir *clarejar* (v) afegint un sufix al **lexema** o **arrel**.

Donar un matís al sentit

- No sempre un **afix** fa que es canviï de categoria, perquè de vegades el podem fer servir per donar matisos de valor:
 - blau>blav**ós** (ADJ>ADJ)
 - cantar>cant**ussejar** (V>V)
 - mare>mar**ona** (N>N).

AFIXOS

Prefix

Es col·loquen davant de l'arrel: **ex**alumne

Infix

Van a l'interior del mot (entre el lexema i el sufix) i donen matisos de sentit al derivat: allarg**ass**ar

Sufix

S'afegeixen darrere del lexema i són els que es poden utilitzar per canviar de categoria un mot: tendr**esa**

Prefixos

taula resum de prefixos			
a-	<i>anormal</i>	infra-	<i>infravalorar</i>
a-	<i>apujar</i>	inter-	<i>interposar</i>
an-	<i>analfabet</i>	intra-	<i>intravenós</i>
ante-	<i>antesala</i>	mal-	<i>malparlat</i>
anti-	<i>anticicló</i>	menys-	<i>menystenir</i>
avant-	<i>avantpassat</i>	mig-	<i>migdia</i>
arxi-	<i>arxiduc</i>	no-	<i>no-catalanoparlant</i>
ben-	<i>benparlat</i>	per-	<i>perdurar</i>
bes-	<i>besnét</i>	post-	<i>postdata</i>
bi-	<i>binocular</i>	pre-	<i>prenatal</i>
bis-	<i>bisannual</i>	pseudo-	<i>pseudònim</i>
circum-	<i>circumval·lació</i>	quasi-	<i>quasidelicte</i>
con-	<i>conviure</i>	re-	<i>rellogar</i>
contra-	<i>contrasentit</i>	semi-	<i>semiregular</i>
des-	<i>desfer</i>	sobre-	<i>sobreposar</i>
dis-	<i>disconformitat</i>	sota-	<i>sotamà</i>
em-	<i>emparedar</i>	sots-	<i>sotssecretari</i>
entre-	<i>entreacte</i>	sub-	<i>submarí</i>
es-	<i>esfullar</i>	super-	<i>superposar</i>
ex-	<i>excèntric</i>	supra-	<i>supraorbital</i>
extra-	<i>extravertit</i>	trans-	<i>transcórrer</i>
fora-	<i>forassenyat</i>	ultra-	<i>ultramari</i>
in-	<i>infeliç</i>	vice-	<i>vicepresidenta</i>

Sufixos

taula resum de sufixos			
-à / -ana	<i>guardià</i>	-eria	<i>carnisseria</i>
-ada	<i>gentada</i>	-esa	<i>tristes</i>
-aire	<i>escombriaire</i>	-et / -eta	<i>fineta</i>
-al	<i>didal</i>	-ís / -issa	<i>trencadís</i>
-am	<i>brancam</i>	-íssim / -íssima	<i>blavíssim</i>
-ança	<i>enyorança</i>	-ista	<i>pianista</i>
-ant	<i>viatjant</i>	-itud	<i>exactitud</i>
-ar	<i>insular</i>	-ment	<i>alegrement</i>
-às / -assa	<i>homenàs</i>	-ó / -ona	<i>petitó</i>
-at / -ada	<i>estripat</i>	-or / -ora	<i>conductor</i>
-ble	<i>admirable</i>	-ós / -osa	<i>dubtós</i>
-enc / -enca	<i>muntanyenc</i>	-ot / -ota	<i>carot</i>
-er / -era	<i>flequer</i>	-ut / -uda	<i>pelut</i>

Infijos

taula resum d'infijos			
-al-	apegal ós	-ill-	branqu illó
-all-	ceb allut	-in-	emblanqu inar
-an-	jug aner	-iny-	tragu inyol
-any-	atir anyar	-isc-	endorm iscar
-ar-	cant arella	-iss-	carn isser
-arr-	esboj arrat	-itx-	magrit ixol
-ass-	allarg assar	-ol-	hortol à
-at-	amag atall	-oll-	empat ollar
-atx-	esprim atxat	-on-	ensang onar
-eg-	bord egàs	-oss-	pic ossada
-ell-	gran ellut	-ot-	pic otejar
-er-	bot erut	-uc-	menj ucar
-et-	pob letà	-usc-	pedr uscall
-ic-	port icó	-uss-	cant ussejar

2.

Preposicions

I locucions preposicionals

Les preposicions

Les preposicions són mots invariables que fan d'**enllaç** amb un complement.

- Febles: *a, de, en, amb, per*
- Fortes simples: *sobre, sota, contra, entre, sense, segons, davant, etc.*
- Fortes compostes: *per a, des de, fins a, cap a*

La caiguda de “que”

- !! La gramàtica ha deixat de condemnar aquest fenomen al registre **col·loquial**
- Quan les preposicions *a*, *amb*, *de* i *en* porten un complement preposicional (o CRV) que comença per “que”, **cauen**.
 - S’ha oblidat de dir-t’ho. (cf. *S’ha oblidat *de que* venies. → S’ha oblidat que venies)
 - Té dret al retorn de l’import (cf. *Té dret *de que* li retornin l’import. → Té dret que li retornin l’import)

Locucions prepositives

Combinen una preposició amb altres mots com adverbi, nom, participi o gerundi.

<i>a causa de</i>	<i>a desgrat de</i>	<i>a través de</i>
<i>per causa de</i>	<i>a despit de</i>	<i>en contra de</i>
<i>per culpa de</i>	<i>en comptes de</i>	<i>pel que fa a</i>
<i>a excepció de</i>	<i>en lloc de</i>	<i>quant a</i>
<i>fora de</i>	<i>a favor de</i>	<i>enfront de</i>
<i>llevat de</i>	<i>a partir de</i>	<i>d'acord amb</i>
<i>tret de</i>	<i>a fi de</i>	<i>al peu de</i>
<i>a força de</i>	<i>per tal de</i>	<i>per culpa de</i>
<i>a còpia de</i>	<i>a l'abast de</i>	<i>arran de</i>
<i>al costat de</i>	<i>no obstant</i>	<i>tocant a</i>
<i>amb vista a</i>	<i>al llarg de</i>	<i>a mitjan</i>
<i>en vista de</i>	<i>en virtut de</i>	

Errors freqüents

(sobretot en castellanoparlants...)

En vès d'arròs*, farem pasta → **En comptes d'arròs

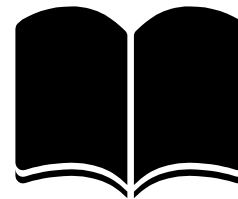
En quant al* temari, ja està tot complet → **Quant al temari

!! (NG) * No podran venir *degut al* mal temps → **A causa del** mal temps

*El debat ha sorgit *arrel* dels fets d'ahir → **Arran** dels fets d'ahir

*A mitjans de març ho tindrè llest → **A mitjan** març

Exercici

Completa aquestes oracions amb *a*, *de*, o *en* quan calgui:

- a. Estic acostumat ___ que m'ho facin tot.
- b. Estic acostumat ___ fer-m'ho tot jo sol.
- c. Tinc dret ___ una indemnització.
- d. Tinc dret ___ que m'indemnitzin.
- e. Generalment només parla ___ els seus problemes.
- f. Estic d'acord ___ passar l'estiu en un càmping.
- g. N'hi ha prou ___ que li donis 7 euros.
- h. No t'oblidis ___ fer la reserva de l'apartament.
- i. No us oblideu ___ que heu de portar roba fosca.
- j. Penseu ___ els altres.